

Της **Ειρήνης Αδαμοπούλου**
ΔΡ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ
NATIONAL-LOUIS UNIVERSITY, CHICAGO IL, USA

Ανήλικοι: Θύματα ενδοοικογενειακής βίας ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ (BULLYING) ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ (CYBERBULLYING). ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ, Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ, ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ

**Ο ρόλος των Εκπαιδευτικών και Ψυχολογικών Υπηρεσιών στις Η.Π.Α.
Πρόληψη – Παρέμβαση στο Σχολείο**

Παιδιά-Μαθητές: Μάρτυρες ή Θύματα Ενδοοικογενειακής Βίας
Η συμπεριφορά των παιδιών είναι μια αντανάκλαση και μίμηση της γονεϊκής συμπεριφοράς. Εάν οι γονείς χρησιμοποιούν αρνητικές μεθόδους πειθαρχίας (π.χ. σωματική τιμωρία) τα παιδιά είναι πολύ πιθανόν να εξασκήσουν βία για να λύσουν τις διαφορές τους (Ohene et al., 2006). Ιδιαίτερα τα μικρά παιδιά δεν έχουν αναπτύξει τις γνωστικές ικανότητες για να καταλάβουν τις εμπειρίες τους και είναι πιο ευάλωτα στην έκθεση της βίας. Οι τραυματικές εμπειρίες μπορούν επίσης να έχουν μια δραματική επίπτωση στην μαθησιακή ικανότητα και τη συμπεριφορά του παιδιού στο σχολείο (Zenere, 2009).

Νομικό Πλαίσιο

Στην πολιτεία του Ιλλινόις, ο ορισμός και η διερεύνηση της κακοποίησης και παραμέλησης ανήλικων παιδιών καθορίζονται από το Abused and Neglected Child Reporting Act (ANCRA) του 1975. Το Illinois Department of Children and Family Services (DCFS) είναι ένας κρατικός οργανισμός που είναι επιφορτισμένος με τη διεξαγωγή διερεύνησης για την κακοποίηση και παραμέληση παιδιών και την παροχή υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας σε παιδιά και οικογένειες. Το 1980 το DCFS δέχθηκε αναφορές κακοποίησης και παραμέλησης για περίπου 37,000 παιδιά. Περισσότερα από 100,000 παιδιά αναφέρθηκαν το 2001 (Department of Children & Family Services, 2006).

Ο Ρόλος του Εκπαιδευτικού

Το εκπαιδευτικό προσωπικό ανήκει στην κατηγορία των «Mandated reporters», των επαγγελματιών που υποχρεούνται από τον νόμο να καταγγέλλουν υποπτευόμενη κακοποίηση ή παραμέληση. Ο εκπαιδευτικός και όποιος έχει την εύλογη αιτία να υποπτεύεται ότι ένα παιδί έχει κακοποιηθεί ή παραμεληθεί πρέπει να ειδοποιήσει την εικοσιτετράωρη ανοικτή τηλεφωνική γραμμή του Department of Children and Family Services (DCFS). Ο εκπαιδευτικός που με πρόθεση αποτύχει να αναφέρει υποψία κακοποίησης ανηλίκων ή παραμελήσεων μπορεί να κατηγορηθεί με πλημμέλημα ή κακούργημα και επίσης να χάσει την άδεια άσκησης επαγγέλματος.

Διερεύνηση Κακοποίησης-Παραμέλησης

Εάν υπάρχει μια καταγγελία και εγκριθεί από το DCFS, τότε ένας ερευνητής κάνει μια απόπειρα να δει το θύμα μέσα σε 24 ώρες. Εάν υπάρχει άμεσος κίνδυνος για το παιδί ή έρευνα ξεκινάει αμέσως. Ο ερευνητής από το DCFS θα επισκεφτεί το σχολείο και θα πάρει συνέντευξη από το παιδί χωρίς την παρουσία των εκπαιδευτικών. Επίσης επισκέπτεται το σπίτι του παιδιού και μιλάει με την οικογένειά του για να αξιολογήσει εάν το παιδί είναι ασφαλές. Σοβαροί ισχυρισμοί απαιτούν την ειδοποίηση των τοπικών αρχών και του εισαγγελέα για την αναφορά ως πιθανή εγκληματική πράξη. Μια καταγγελία σεξουαλικής κακοποίησης συχνά αναλαμβάνεται από μια ομάδα ειδικών ερευνητών-ένας από το DCFS και ένας από την αστυνομία. Αυτοί οι ερευνητές είναι επιδέξιοι σε τεχνικές ομιλίας με παιδιά για αγχογόνα ζητήματα, και γνωρίζουν πως να συλλέξουν πληροφορίες με ένα λεπτομερή τρόπο και χωρίς να τραυματίσουν το παιδί (Department of Children & Family Services, 2006).

Εξιστόρηση Κακοποίησης από Παιδιά

Για τα πολύ μικρά παιδιά, η εξιστόρηση της κακοποίησης μπορεί να γίνει τυχαία, να τους ξεφύγει σε μια συζήτηση με ένα άλλο παιδί ή ενήλικα. Αλλά για τα περισσότερα παιδιά, η αποκάλυψη είναι επώδυνη και σκόπιμη. Επίσης υπάρχουν περιπτώσεις που τα παιδιά κρύβουν τα σωματικά σημάδια κάτω

“ **Ο εκφοβισμός στο σχολείο ενισχύεται περαιτέρω με τον εκφοβισμό στο διαδίκτυο, ένα φαινόμενο που αποκαλείται cyberbullying** ”

από τα ρούχα τους ή λένε δικαιολογίες για το πως τραυματίστηκαν. Ο εκπαιδευτικός ή ο ενήλικας που υποπτεύεται ότι το παιδί αγωνίζεται να επικοινωνήσει πληροφορίες για μια σεξουαλική κακοποίηση πρέπει να ακούσει με προσοχή κρατώντας μια ήρεμη και ουδέτερη συμπεριφορά (Department of Children & Family Services, 2006). Το παιδί μπορεί να είναι διστακτικό να συνεχίσει εάν ο ενήλικας δείξει σοκ ή θυμό είτε μέσα

από λεκτικές απαντήσεις ή αντιδράσεις προσώπου. Τα παιδιά είναι πιθανόν να νιώθουν ντροπή για την αποκάλυψη σεξουαλικής κακοποίησης και μπορεί να μεταμφιέσουν την ανάμειξη τους λέγοντας ότι η κακοποίηση συνέβη σε έναν φίλο ή σε κάποιο από τα αδέρφια τους. Βρίσκοντας ένα πιο ήσυχο/ιδιωτικό μέρος για την συζήτηση της συζήτησης μπορεί να βοηθήσει το παιδί να χαλαρώσει και να δώσει μια ολοκληρωμένη αποκάλυψη. Γενικά, ο εκπαιδευτικός που ακούει την αποκάλυψη ενός παιδιού δεν θα έπρεπε να ενθαρρύνει το θύμα να αποκαλύψει επιπλέον πληροφορίες πέρα από το τι δίνεται εθελοντικά. Επιπλέον ερωτήσεις μπορούν να καταλήξει σε ένα επιπλέον τραυματισμό του παιδιού. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να συγκεντρωθεί στο να καταγράψει πολύ προσεκτικά ότι αναφέρει το θύμα εθελοντικά (π.χ. χρόνο και το μέρος του περιστατικού, την ταυτότητα του δράστη, πιθανοί μάρτυρες ή άλλοι που γνωρίζουν το περιστατικό).

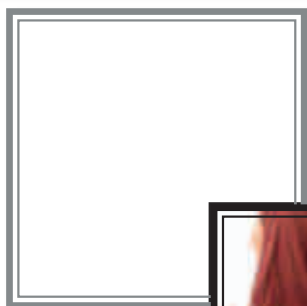
Ο Εκφοβισμός στο Σχολικό Περιβάλλον

Ως εκφοβισμός (bullying) στο σχολείο χαρακτηρίζεται η επιθετική συμπεριφορά η οποία: (α) έχει την πρόθεση να προκαλέσει ανησυχία ή κακό, (β) εμπεριέχει μία ανισορροπία δυνάμεων ανάμεσα στον δράστη και το θύμα, και (γ) συνήθως συμβαίνει επανειλημμένα στην πάροδο του χρόνου (Nansel et al., 2001; Olweus, 1993). Μπορεί να πάρει διαφορετικές μορφές όπως:

► σωματικός εκφοβισμός

- ▶ πειράγματα ή βρισιές
- ▶ κοινωνικό αποκλεισμό
- ▶ σεξουαλική παρενόχληση από συνομιλήκους
- ▶ εκφοβισμός για την εθνότητα, θρησκεία, αναπηρία και φύλο
- ▶ εκφοβισμός μέσω κινητού τηλεφώνου ή στο διαδίκτυο.

Χαρακτηριστικά του Εκφοβισμού

Ο σχολικός εκφοβισμός έχει παρατηρηθεί από την προνηπιακή ηλικία (Alsaker & Valkanover, 2001) με κορύφωση του σωματικού εκφοβισμού κατά την παιδική και προ-εφηβική ηλικία (Nansel et al., 2001). Στη μέση της εφηβείας γίνονται πιο αποδεκτές οι ψυχολογικές τακτικές, όπως ο κοινωνικός αποκλεισμός και η διάδοση φημών (Archer & Coyne, 2005). Τα αγόρια είναι πιο πιθανό να αναφέρουν ότι εκφοβίζονται σωματικά από τους συνομιλήκους τους ενώ από την άλλη τα κορίτσια συνήθως αναφέρουν ότι είναι στόχοι διασποράς φημών με στόχο την κοινωνική απομόνωση καθώς και σεξουαλικών σχολίων (Nansel et al., 2001). Παρόλο που ο εκφοβισμός στο σχολείο αντιμετωπίζεται συχνά ως ένα φυσιολογικό φαινόμενο της παιδικής και εφηβικής ηλικίας, σχετίζεται με αρνητική ψυχο-κοινωνική λειτουργία στα παιδιά που εμπλέκονται (Olweus, 1993; Sweater, 2010).

Αντιμέτωπη του Εκφοβισμού στο Σχολείο

Στην προσπάθεια να εξαλείψουν τα όπλα και τη σχολική βία, πολλά δημόσια σχολεία στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής έχουν εισάγει τη σκληρή πολιτική της «μηδενικής ανοχής» (zero tolerance), αυτόματη και αυστηρή τιμωρία. Όμως αυτού του είδους οι παρεμβάσεις δίνουν έμφαση στην τιμωρία, οι μαθητές αποβάλλονται για μικρές παραβάσεις και καταλήγουν να στοχοποιούνται μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και οι μαθητές μειονοτήτων (Cornell, 2006). Έμφαση πλέον δίνεται στην αντιμετώπιση και πρόληψη του εκφοβισμού στο σχολείο μέσω στρατηγικών παρέμβασης που εκτείνονται σε τρία επίπεδα:

1ο Επίπεδο: Πρωταρχική ή Καθολική Πρόληψη με όλο τον μαθητικό πληθυσμό. Σκοπός στο πρώτο επίπεδο είναι ο καθορισμός της αντιαεκφοβιστικής πολιτικής στο χώρο του σχολείου και η θέσπιση κανόνων συμπεριφοράς για όλους

τους μαθητές. Επίσης είναι ωφέλιμη η προληπτική παρέμβαση μέσω της ενσωμάτωσης της κοινωνικής-συναισθηματικής μάθησης στο αναλυτικό πρόγραμμα καθώς και σχολικών δραστηριοτήτων ενημέρωσης για τον εκφοβισμό.

2ο Επίπεδο: Δευτερεύουσα ή Στοχευμένη Παρέμβαση με ομάδες μαθητών που επιδεικνύουν μερικές δυσκολίες (at-risk). Για τους μαθητές οι οποίοι έχουν δυσκολία να προσαρμοστούν ή να δημιουργήσουν φίλους, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να οργανώσουν παιχνίδια

και δραστηριότητες ώστε τα παιδιά να μην νιώθουν απομονωμένα. Οι μεγαλύτεροι μαθητές μπορούν να δράσουν ως μέντορες ή διαμεσολαβητές στους νεότερους μαθητές.

3ο Επίπεδο: Εντατική-Ατομική Παρέμβαση με μαθητές που εμπλέκονται στον εκφοβισμό ως δράστες ή θύματα.

Οι παραπάνω μαθητές μπορεί να επωφεληθούν από ατομική και ομαδική ψυχολογική υποστήριξη ή εκπαίδευση στις κοινωνικές δεξιότητες. Τέλος, η ενημέρωση και εμπλοκή των γονέων, τόσο του δράστη όσο και του παιδιού-στόχου, θα πρέπει να γίνεται όσο το δυνατό πιο σύντομα.]

Βιβλιογραφία

- Alsaker, F. D., & Valkanover, S. (2001). Early diagnosis and prevention of victimization in kindergarten. In J. Juonen & S. Graham (Eds.), *Peer harassment in school* (pp. 175-195) New York, NY: Guilford Press.
- Archer, J., & Coyne, S. (2005). An integrated review of indirect, relational, and social aggression. *Personality and Social Psychology Review*, 9, 212-230.
- Cornell, D. (2006). *School violence: Fears versus facts*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Department of Children and Family Services (2006). *Manual for mandated reporters (Revised Edition)*. Children's Justice Task Force.
- Nansel, T. R., Overpeck, M., Pilla, R. S., Ruan, W. J., Simons-Morton, B., & Scheidt, P. (2001). Bullying behavior among U.S. youth: Prevalence and association with psychosocial adjustment. *Journal of the American Medical Association*, 285, 2094-2100.
- Ohene, S., Ireland, M., McNeely, C., & Borowsky, I. W. (2006). Parental expectations, physical punishment, and violence among adolescents who score positive on a psychosocial screening test in primary care. *Pediatrics*, 117, 441-447.
- Olweus, D. (1993). *Bullying at school: what we know and what we can do*. New York, NY: Blackwell.
- Olweus, D. (2003). A profile of bullying at school. *Educational Leadership*, 60, 12-17.
- Sweater, S. (2010). *Bullying: What parents, teachers can do to stop it*. Retrieved December 15, 2010, from <http://www.apa.org/news/press/releases/2010/04/bullying.aspx>.
- Zenere, F. (2009). Violent loss and urban children: Understanding the impact on grieving and development. *NASP Communiqui*, 38, 2.